

ריבוןה של תורה

כתובת המערכת: מודיעין עלילתי, חסילת יוסף 3/10, טל' 08-9744220 © דוא"ל לתגובות ורשימת תפוצה: rg5740@gmail.com

י"ל ע"י
כולל
"שערים המצויינים"
שע"י מוסדות "דרכי תורה"
רחובות
פרשת עקב
גליון 282
אב תשע"ב

לע"נ נאז'ה בת
תאג'ה ע"ה סלמי

חכמת המסכן

"ההרגל על כל דבר שלטון"

למשל, אם לא היינו רגילים בדבר, והיינו רואים שלוקחים גרעין של חיטה וטומנים אותה בקרקע רכה ומשקים אותה מים לרוב עד שנרקב הגרעין לגמרי. ואז מהגרעין המת מתחיל לצאת אט אט "חיים חדשים" שיבולת שלימה של כמה וכמה גרעינים, האם לא היינו תמהים על זה כמו על תחיית המתים ממש, ומסתכלים על כך כמעשה ניסים, ולמה אין אנו מתפעלים ומתעוררים מזה לראות את מעשי השי"ת בבחינת "ניסיד שבכל יום עימנו".

אלא שההרגל הוא הגורם לכך, כי באמת אין הבדל בין הטבע לנס, כי גם הטבע נס הוא, אלא שאין הטבע עושה עלינו רושם מחמת שהורגלנו בו.

ומפני זה יש לשאול, למה קבעה התורה שנקרא קריאת שמע פעמיים ביום, וכמו כן מדוע נתקן להתפלל בכל יום ויום, וכי לא עדיף היה שנתפלל בזמנים בלתי תכופים, שעל ידי זה היה הדבר עושה עלינו רושם חזק והיינו מתפללים בהתפעלות גדולה. אלא שזהו שנצטוונו "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים", שבכל פעם שנקרא ק"ש נתעורר ונתפעל עד מאד, ויהיה בעינינו כאילו זו הפעם הראשונה שאנו אומרים אותה", עכ"ל.

ההרגל איננו משפיע על מי שמחפש יהלומים

ואבנים טובות

ובפירושו לשיר השירים (י, טז) פירש המלבי"ם בדרך זו את הפסוק "ועל פתחינו כל מגדים חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך", "מגדים הם הפירות, ר"ל פרי המעשים, שהם על פתחינו מבחוץ, ולא יובאו אל הקדש פנימה, כי המעשים בלא אהבת ה' הם כגויות בלא נשמה וכקליפות בלא תוך, ועומדים על הפתח ולא יבואו בחדרים הפנימיים וחגווי הלב. והם חדשים גם ישנים, ר"ל גם המצוות החשובות הם ישנות ונעשות מתוך ההרגל בלבד מצוות אנשים מלומדה אחר שאין בתוכם אהבת ה'. אבל "דודי צפנתי לך", דהיינו שמה שעבדתי את ה' מאהבה זאת היא הצפון לה' לבד ומיוחד לה' והיה כולו קודש".

והיינו שההרגל מונע מהאדם לקיים את המצוות מתוך השתוקקות ואהבת ה', ודבר זה פוגם במצוה. ורק המצוות שהם בבחינת "דודי צפנתי לך" שנעשות מתוך לב בוער באהבת הבורא, הם המעולות והראויות לעובד ה' בשלימות.

וכן כתב המשך חכמה (דברים ו, טז), כי הנה רואים אנו שכל איש מישראל אם יאנסוהו לעבור על הדת ימסור נפשו וגופו על כך ללא היסוס, ולעומת זאת במצוות היומיומיות אין מסירות זו מצויה כל כך, והאדם דש בהן בעקביו ללא התלהבות.

ופשר ההבדל התהומי הזה טמון בכח ההרגל שמפיג את ההתלהבות היתירה של האדם במעשה המצוות. והמשימה המוטלת על האדם היא

ר' אליעזר פאפו זצ"ל בספר "פלא יועץ" (ערך "רגילות") מתאר את כח ההרגל כ"דבר שכל היהדות תלויה בו", כי חשיבותו גדולה לאין ערוך, והינו מהענינים המכריעים והמשפיעים ביותר על אופן עבודת ה' של כל איש ואיש מישראל, לטוב ולמוטב.

וזהו תורף דבריו שם: "רגילות- כל היהדות תלויה בזה, כי רק ההתחלות קשות, אך כשמרגיל עצמו ללכת בדרכי טובים, ההרגל נעשה טבע ואינו קשה עליו לעשותו, אדרבא עונג הוא לו עד שאם פעם אחת יארע לו איזה עיכוב שלא יוכל לעשות את הדבר הטוב שהורגל בו, ואפילו אם יהיה ממילי דחיסודתא, יהיה קשה עליו ויהיה דומה בעיניו כאילו אותו היום לא היה יהודי, ונפשו עליו תאבל. ובלשון הזה אמרו חז"ל, אדם קורא קריאת שמע בכל יום, אם יום אחד לא קרא דומה בעיניו כמי שלא קרא ק"ש מעולם.

כל קבל דנא, אם עבר אדם עבירה ושנה בה והורגל בה, נעשית לו כהיתר. וחבל על דמשתכחין כמה וכמה עבירות חמורות שנעשו כהיתר גמור לרבים מחמת שהורגלו בדרך רעה וגם כי יזקינו לא יסורו ממנה, כגון לשון הרע ודיבורים אסורים, ראיות אסורות, וביטול תורה כנגד כולם".

ונמצינו למדים שלכח ההרגל ישנם שני פנים. מחד, עומד הוא לרוץ כאשר האדם דש בעקביו ומתרגל לעבור על איסורים, עד שנדמים הם בעיניו כדבר המותר, ואינו שם על לב לשנות מעשיו ולהטיב דרכיו. ומאידך, יש בכח ההרגל לשמש לאדם כקנין אדיר למידות ומעשים טובים שיושרשו בנפשו וטבעו מכח ההרגל בהם.

"לא יהיו בעיניך כדיוטגמא ישנה שאין אדם

סופנה"

ובפרשתנו הדגיש הכתוב את חשיבותה של ההתחדשות בעבודת ה' ושליטת ההליכה בדרכי ההרגל, וזאת בדברי הכתוב (פיי"א, פס' יג) "והיה אם שמוע תשמעו אל מצוותי אשר אנכי מצוה אתכם היום", ופירש רש"י, "שיהיו עליכם חדשים, כאילו שמעתם בו ביום".

וכן הוא בפרשה ראשונה של קריאת שמע שנאמרה בפרשת ואתחנן (דברים ו, ט) "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוה היום על לבבך", ופירש רש"י "לא יהיו בעיניך כדיוטגמא [מכתב המלך] ישנה שאין אדם סופנה אלא כחדשה שהכל רצין לקראתה".

ומצאנו בזה מכתב מאלף שכתב הגרא"א דסלר זצ"ל (מכ"מ ח"ד עמ' 339) לתלמידיו, וזו לשונו שם: "הנה ההרגל שאנו מתרגלים בדבר טוב הוא נכבד מאד. ואיך היה אפשר לאדם ללמוד המידות הטובות אם לא שיתרגל בהם. אכן יש גם הפסד גדול בהרגל, כי כל מה שהאדם מורגל בו לא יעשה עוד רושם בליבו.

ישרה, ולהיות מורגלים בצמצום מזונותיהם וניזונים מידו של האדם כדי שיהיה מוראו עליהם. ושיערה החכמה העליונה שבכדי שחינוך זה יטמע בהם צריכים בעלי החיים לחיות באופן זה י"ב חודש, ומכח ההרגל ישתנה טבעם ויהפך מרע לטוב.

המסווה ששם משה על פניו כנגד ההרגל של

ישראל

הבינה לעתים (דרוש כ"ח) כתב בענין המסווה ששם משה רבינו על פניו, כי באמת לא היה משה צריך לכסות פניו כדי שלא יתייראו בני ישראל. אלא שבראותו שישראל נבהלו מפניו, הבין שדבר זה יכול לתקוע בליבם מורא רבם למען ישמעו כל שיצוים. אמנם אם יתרגלו לזה יפחת מוראם מכח ההרגל. ולכן נתן מסווה על פניו כדי שלא יתרגלו לקירון פניו, ורק בזמן שהיה מלמד אותם היה מגלה פניו, והיו ישראל מתפעלים מזיו פניו, ומקבלים את דברי משה ביתר השתוקקות וצמאון.

אין נביא בעיר

הפרדס יוסף (שמות לד, ט) הביא בשם **המפרשים** פירוש נפלא, על הפסוק (תהלים יט, ב-ד) "השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע. יום ליום יביע אומר ולילה ולילה ללילה יחזה דעת. אין אומר ואין דברים בלי נשמע קולם".

כי הנה השמים משמיעים קול בכל עת, ורק מחמת ההרגל אין אנו מרגישים בכך. וזהו "השמים מספרים כבוד אל, ומעשה ידיו מגיד הרקיע". אלא ש"יום ליום יביע אומר", כי היות ואנו רגילים לקולות אלו שמתרחשים בכל יום ובכל רגע, לכן "אין אומר ואין דברים בלי נשמע קולם", שמחמת הרגל זה חושבים אנו שאין השמים אומרים ומספרים כלום.

ועוד הביא **הפרדס יוסף** (שמות כו, ט) בשם **הגר"א** לפרש את הפסוק **בקהלת** (טו, טז) "חכמת מסכך בזויה", שהוא מלשון "הסכך הסכנתו" (במדבר כב, ט) דהיינו דבר שרגילים בו. כי מי שאנשי עירו מורגלים בו, אף שהוא חכם, חכמתו בזויה ואינה נחשבת בעיניהם ואינם מכבדים אותו כראוי לו, אך אם יבוא לעיר אחרת יחשיבוהו ויכבדוהו היות ואינם רגילים בו ואין ליבם גס בו [וכעין שאומרים "אין נביא בעירו"].

לשמיעת שיעורי הרב ראובן גולן ב'קול השון' חייגו 03-6171001. לשידור החי יש להקיש כוכבית. לשיעורים מוקלטים יש להקיש ברצף 1-2-48-1. לשיעור ב'אור החיים' הקד' על הפרשה הקישו 1-2-48-2.

להפיח רוח של חיות ורענונות בעבודתו הרוחנית ובקיום מצוותיו, מתוך הבנה שכל מצוה ומצוה היא יהלום ופנינה בפני עצמה, וכפי שההרגל אינו משפיע על מי שמחפש יהלומים ואבנים טובות, בידעו שכל אבן טובה שימצא היא אוצר יקר שלא יסולא בפז.

[ראה ברבינו יונה על מסכת ברכות (א, ב מדפי הרי"ף) "עיקר היראה להיזהר מהספיקות ושלא לעשות המצות על דרך ההרגל"].

"אין אני בא למקדש ה' מצד ההרגל"

ובספר **פנים יפות** (דברים כו, יז) כתב שזוהי כוונת הכתוב (תהילים קיט, סב) "שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב", כי אינו דומה מי שיש לו ממון זה מכבר למי שמצא זה עתה שלל רב, ששמחתו גדולה עד מאד, ולכן אמר דוד המלך ע"ה "שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב", דהיינו שהנני שמח בקיום מצוותיך כמוצא שלל רב שזהו דבר חדש בשבילי, ולא כמי שיש לו כבר ממון בידו ואינו שמח בו כל כך מחמת רגילותו בו. וכן על זו הדרך פירש **המלבי"ם** (תהלים כו, ח) את הפסוק "ה' אהבתי מעון ביתך ומקום משכן כבודך", שנתכוון דוד לומר בזה ש"אין אני בא למקדש ה' מצד ההרגל, רק מצד שאהבתי מעון ביתך, מצד אהבה וחשק פנימי כי שם מקום משכן כבודך".

וכן פירש **האור החיים** (ויקרא יח, ד) את הפסוק "את משפטי תעשו ואת חוקותי תשמרו ללכת בהם", כי הנה דרשו חז"ל (ויקרא פ"ה) על דברי דוד (תהילים קיט, ט) "חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך" שרגליו של דוד היו הולכות מעצמן לבית המדרש מכח ההרגל, שהיה משתוקק ובה תמיד לבית המדרש. וזהו שאמר הכתוב "תשמרו ללכת בהם", דהיינו שיהיה האדם רגיל במצוות עד שיהפכו לטבעו ולחלק ממנו.

כח ההרגל ובעלי החיים ששהו בתיבת נח

בחלק החיובי שלו משמש ההרגל כיסוד מרכזי בתורת החינוך, וכדברי שלמה הידועים (משלי כב, ו) "חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה", וכפירוש **המלבי"ם** "שירגילנו מנעוריו אל השלמות, אם בדעות, אם במעשים ובמידות, כי ההרגל שיורגל בנעוריו, יעשה בו חיקוי עצום ורושם שמור בנפש שלא יסור גם לעת זקנה, לא כן החינוך שיתחנך בגדלותו שאינו קבוע בנפש, וימוש ממנו לעת זקנתו".

ודבר נחמד כתב בזה **המשך חכמה** (בראשית ח, יט) בהקשר ליושבי תיבת נח, כי לכאורה יש להבין מדוע הביא הקב"ה מבול במשך י"ב חודש ולא מחה ברגע אחד את כל היקום.

אלא שכידוע בטרם המבול השחיתו אף בעלי החיים את דרכיהם, ונהפך טבעם לאהוב רע וחמס, ולכן היו צריכים להתחנך ולהתרגל בדרך

העלון מוקדש לע"ג

יעקב בן חיים הלוי ז"ל שפילמן קלרה בת חיים דב ע"ה לביא שלום בן חיה חנה ז"ל איבגי טאוס בת גוהר ע"ה סלמי יעקב בן סוליקה ז"ל אדרי עוואד בן סעיד זכריה ז"ל ימיני שמעון בן שלום ז"ל בר כוכבא עליה בת סולטנה ע"ה אבוטובול רונית בת סעדה מזל ע"ה קרוה נח בן חיים ז"ל פלג תנצב"ה

העלון מוקדש לע"ג

מיכאל בן יוכבד אביגיל ז"ל חנוך חנה בת סאלם ע"ה גראפי אליהו בן זוהרה ז"ל אטיאס יצחק בן הלן ז"ל הוד לילי בת זאיה ע"ה הוד אהרון בן בת-שבע ז"ל עמנואל רוזי ניסן בן סולטן ז"ל כהן יעקב בן אלגיה ז"ל אמנו בן ציון בן יפה ז"ל יגודיוב גמליאל בן חנה ויוסף ז"ל חצרוני תנצב"ה

העלון מוקדש לע"ג

שלמה בן טאוס ז"ל סלמי הרב ישי בן סעדיה זצ"ל שרעבי יהודה בן רבקה ז"ל שמעוני רחמים בן יעקב ז"ל אמנו פנינה נעמי בת לעיישה ע"ה אוחנה מרדכי בן זוהרה ז"ל ברהדנה איילת בת זוהרה ע"ה ברהדנה ורדה בת גמרה ע"ה סרוו משיח בן שושנה רוזה ז"ל גיא תנצב"ה

העלון מוקדש לע"ג

ר' בנימין בן משה ז"ל קומה סרח שרה בת רחמה ע"ה קומה רחל בת סאלחה ע"ה מעברי צביה בת סרח ע"ה דוד שרה זהרה בת דוד ע"ה גדסי שרינה בת לואיזה ע"ה מזוז יצחק בן לונה ז"ל טובול יצחק בן תמו ז"ל אביסדיד נעמה בת שמעה ע"ה רידי ורדה בת יוסף ע"ה גהלי תנצב"ה

קורא נכבד ! עלון זה יו"ל כחלק מפעילויות מוסדות "דרכי תורה" החובות. בנוסף לכך קיימים: כוללים לאברכים מצויינים. בימ"ד להוראה ולרבנות. כולל ערב. כולל בין הזמנים. כולל יום שישי. כולל פנסיונרים. קרן "פוחת את ידך" - סיוע למשפחות נערכות. וכן הנצחה לע"ג הנפטרים. אם ברצונך להיות שותף למפעל אדיר של תורה וחסד במשך כל ימות השנה, צור קשר עם הנהלת המוסדות, והבא ברכה אל ביתך !